

113574

Kåre Bjørgens Lyrikk et nasjonalt storverkEn vurdering sett mot vår tids politiske og kulturelle bakgrunn

Av stud.mag. art. Gunnar Rudie

Der rechte Künstler kann nie
lokal genug sein. Nietzsche

Vi lever i en tid fattig på bildende kunst. I dag ser vi kaotisk land ut vårt - som en gang var en stormakt på litteraturens og kunstens område - også åndelig sett er blitt til et gråberg-land der en skal lete lenge etter solglinsende vardetopper.

Tiden er et eneste virvar av omskiftelser, en sydende helvete psykologisk-filosofiske systemer som støter hverandre i ende på snart de blir satt frem; alt dette er bare famlende for å frigjøre menneskeheden fra dens psykiske konflikter, forsom på forhånd er dødsdømte. Seksualprofeter og møtepsykologer formelig forpøster samfunnet med sin svinske lære, eller ingen spør etter følelser. Her på berget danser vi ^{fullstent} eller i landets ^{pipe;} angjorte tone, klassikeren "T.S. Eliot" og "filosof" Jean-Paul Sartres innflytelse har etter krigen gjort seg sterkt gjeldende. I praksis viser vi dette ved å gi Arnulf Øverland æresbølig og ved å bevilge Sigurd Hoel diktergaver. Dissipoforfattere viste seg jo dessuten som "gode nordmenn" under krigen, og har også heller ikke glemt å gi uttrykk for det etterpå

Over det hele ringer angstens og usikkerhetens mørke frykten for de destruktive krefter som i en eventuell nytt vil utsette menneskeheten henger som et truende damokk sverd over hodet på oss. Vår generasjon har skapt en sivilis som er alle tidligere tiders materielle kultur langt overle (men den åndelige kultur er den materielle langt underle jevnbyrdig, og synes å ville gå til grunne i tidens mangel humanisme. Vårt "demokratis" største svakhet er dets totale sidesettelse av all samlende autoritet. Først ved å gjenopprett autoritære respekt kan det attter skapes stabile forhold under en harmonisk ånd. Det er selvsagt en sak for seg av hvilken denne autoritet bør være.

— Som sagt er norsk kunst i dag ikke stort å bli imponert over, og dette gjelder vel i særliyg høy grad den mest eksklusive av kunstarter, lyrikken. Dens utøvere er for største delen akademere som har forlest seg på psykologisk skjemalitteratur og uten landsk "døgnpoesi", og som så i noe de kaller dikt skal forsøtt gi sine kunnskaper utløp. Som et notså typisk eksempel på slike "dikt" skal jeg her ~~sitere~~ ^{citere} litt fra Carl-Martin Borgens, Feb

Hele verden er bare inne i meg,
bare inne i meg er hele verden.

Hele

verden

er

bare

inne

i

meg,

bare inne i meg er hele verden

Uette diktet taler for seg selv, så noen kommentar skull være overflødig. Selvsagt har slikt vår aldri hatt det ringeste me lyrikk å gjøre. Gud skje lov, får en vel si. Lyrikken er for en stor blitt verdiløs og folkefjern, den har svært lite å gi den jevn mann. Derfor er det ~~sysses svært lite av~~ ^{heller ikke mye av} den som viser seg lev dyktig. En snever krets av akademikere kan vel unntagelses va litt utbytte av en slik form for lyrikk, men ikke folket som he Ofte får en inntrykk av at "diktene" er kuttet opp slik vårt eks pel viser bare for å oppta plassen. For få av de "akademiske" k ritikere har formsans, fantasi og skapende kraft.

Til tross for tidens strømninger er det likevel noen gan få lyrikere som virkelig har greid å skape fin, fulltonende lyrikk. Derfor blir det desto nødvendigere for oss å slutte opp om de og gi dem den oppmuntring og hyldest de kan trenge. Får de så ddeslitt alt ^{ved} i begynnelsen av sin løpsbane, har de så alt f lett for å gli ned i glemselens fåke.

En av de største begavelser innen det siste tiårs lyrik er uten tvil Kåre Bjørgen, som under krigen virkelig skapte s et navn med sitt monumentale diktverk "Teld og blod". I da er imidlertid denne lovende dikter - som så mange andre ut menende nordmenn - blitt breunmerket med forræderstempde I dag er han derfor taus. Det er jo alltid så, at den blir løm som landssviker som holder med den tapende parti en kri (men med urett ^{er} har denne fedrelandselskende ildsjel blitt bet net som "landssviker", ingen har vel mindre enn han villet se det landet han elsket så høyt. For ut fra alle hans dikt strøm menneskevarme og glødende fedrelandskjærlighet. Alt i inn ledningsdiktet "Bønn" gir Bjørgen ^{Klart} uttrykk for dette:

Alt eg for Noreg hev ynsket og hev havt
som i sanning mun skine
signe Du saman med visdom og kraft
i hendene Dine.

Göym det i Lagnadens bok der Du skriv
um framgang og fagnad
og skriv det til beste for Noreg som livs=
sens ljósaste lagnad.

Hele sin diktning bygger Björgen på norsk=nasjonal grunn
Han meiner at først ved å gå tilbake til vårt lands gamle histor
ved å drikke kraft fra dens klare og livgivende kilde, vil det
norske folk - alle tidens vanskeligheter til tross - kunne skape
et varig livsgrunnlag.

Følgjer du dei gamle spor
gjennom Noregs fargeflor
- over stein og stol -
vil du som ein Noregs mann
eingong vinne att ditt Land
og ditt sanne spöl.

Det er jo idag - i jazzens og maskinkulturens tidsalder - blant
stor gruppe av vårt folk blitt så moderne å karakterisere vår gamle
historie som noe dødt og verdiløst. Grunnene til dette er nok mange, m
~~mot~~reatsjonen mot Nasjonal Samlings idégrunnlag er sikkert en
tungtværende faktor. I en samtale jeg engang hadde med en lektor
om Snorre Sturlassens kongesagaer, hevdet vedkommende at "slik
noe ha- bare interesse for nazister og svermere." En slik uttalelse
fra en mann med akademisk utdanning sier ikke så ~~lite~~ lite...
Tidsinnstillingen er klar: Nå skal vi sette alt inn på å tilin

gjøre ^{den} ~~den~~ siste rest av ^{vårt} nasjonale serpreget for å gå opp i "den vesten-
iske fellekultur." Dette blir imidlertid et skritt ut i løse lufta, og for
allerede utviklende samfunn kan konsekvensen nødvendigvis bli be-
^{kulturelt så vel som poli}
en: Nordmennenes totale utsløttelse som selvstendig folk. Tydelige
symptomene er allerede tydelige nok: At vår kultur til stadighet bli
mer og mer forplattet av tidens materialistiske ^{livsinnstilling} ~~innstilling~~ er ik-
ke til å ta feil av, og de ^{utenrikspolitiske} politiske konflikter vårt folk blir brakt i
må utvilsomt skjepå bli skjebnesvangre for rikets selvstendighet.

En slik utvikling har forfatteren Kåre Bjørgen sikkert
utsatt dersom de vestallierte kom til å vinne krigen. Og av sitt hjer-
dyppeste grunn ropte han ut sitt "Noreg, vakne!" Forgiveves? Dess-
uten ser det slite ut. Dersom den nåværende utvikling uhindret får f-
sette, er om ikke lenge den tid for alltid forbi ~~da~~ at vi kan synge m-
dikteren:

Dog vaagne vi vel op engang
og bryde lenker, baand og tang.

Tilbake står da bare rettferdighetens usvitelige hevn over vår
politiske kandestøbere.

Men minnet om hvaid Norge engang var er likevel udeli-
Bjørgen sier det slike:

Songen ~~om~~ nordmenn og Noreg,
songen ~~om~~ fjell og fjord
boren av vind og byløyje
utover allan jord.
Det er vår eigen tone
som aldri kann stilne av,
aldri så lenge det ferda
nordmenn på land og hav.

7 dag er det imidlertid et stort spørsmål om en stor del av vår
folk fortjener å bli kalt nordmenn (uaktet om disse under krigen var
aldri så "gode").

Kåre Bjørgen følger i sin lyrikk den norske nasjonale linje se
springer ut fra Olav Aukrust, og denne forfatter ^{har} nok også ^{over} ~~har~~

stærk innflydelse på hans kunstneriske utvikling. For det kan
 herske tvil om at Björgen er kunstner. Han virker som oftest selvsten
 og grunntonen i hans dikt er alltid ekte. Dikterens glinsende maln
 går klart i dagen, og forurenses sjelden av slagger og urenheter som
 falsk klang. Den veien Aukrust staket opp fører fra det lokale, gjen
 det nasjonale og ut i det universale. Selv om Björgen følger den
 vei, har han like fullt greid å rive seg løs fra sitt forbilde, slik
 han ikke er blitt en blek Aukrust-epigon. - Hans lyrikk er tvers igj
 nem religiøs; forfatteren har en ~~ei~~ kjærlighet og tillit til guddom
 en svært sjelden støter på nå for tiden. Høyest når han vel i det enkle, en
 overmåte vakre diktet "Salme", som nok vil være kjent for de fleste av "8.1
 leseren:

Legg armen Din ~~om~~ Noreg,
 den jord som alltid var oss god
 og giv oss glad sitt rike lit
 og varme hjarteblood.

Legg armen Din ~~om~~ Noreg,
 sigli: Kvar ein stor og liten heim
 og far og mor som strevar der
 og kvart eit barn kring deim.

Legg armen Din ~~om~~ Noreg,
 - alt det vi kallar fedreland -
 så tett og trygt som berre Du
 og ingen annan kann.

Selv om Kåre Björgen ikke hadde skrevet ~~annet~~ enn dette ene di
 ville han likevel ha vært en stor dikter.

Kvinnen har for Björgen et skjær av guddommelighet over seg.
 Kan med sitt overskudd av menneskekjærlighet og hjertevarme frelse me
 neskeheten fra undergang; hun forløser - fordi hun er en inkarn
 sjon av Gud, magna mater. I sitt syn på kvinnen kan Björger
 stundom minne om en annen gudbrandsdalsdikter, nemlig Jan (Mas
 Bruheim, og et dikt som "Kvinna" har nesten klassisk klang:

Jordlivs dronning,
 moder og varn,
 fagraste fgløje
 for mann og barn.

Kvinnevarm omsorg
 sju ganger minst
 visar enn største
 vismann som finst.

Domsquiden veldig
ropar sitt ve,
men ved ditt hjarta
bøygjer han kne.

Revande kjærleiks-
offer på jord.
Heildag, du kvinne,
du livets mot.

Det er et stort tap for hele den norske litteratur at en slik
gavelse er støtt bort. Han har sikkert ennå mye å gi oss dersom han kom
borte.

Var det mulighet for at vi på en eller annen måte kunne støtte
gjorde vi det sikkert allesammen med glede. Jeg vil hermed rette et
inntrengende appell til ^{alle} "8. Mai"s lesere om å merke seg hvilken li-
rer større Bjørn Kåre Bjørgeren er. Han selv vil jeg oppmuntre til
hans egne ord:

Blås Lursvein, blås med samlingsljod
for Noregs eld og blod.